

Економічний розвиток машинобудівних підприємств в Україні

Розвиток машинобудівних підприємств є одним із найважливіших напрямів економічної політики держави. Саме завдяки машинобудівним підприємствам сьогодні не лише забезпечуються потреби виробничих підприємств в устаткуванні, але з забезпечуються потреби фронту у проектуванні, виробництві та ремонті устаткування. Втім, попри появу нових завдань проблеми галузі й надалі існують у сферах нестачі фінансових ресурсів, зношеності основних фондів, низького технологічного рівня продукції тощо. За часів незалежності було розроблено низку програм розвитку галузі які виявилися неефективними і вже у 2025 році галузь машинобудування демонструє негативні тенденції скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції, відбувається виробництво продукції, що не відповідає світовим технологічним запитам, що обмежує її постачання на світовий ринок. За підсумками 2022 року було встановлено, що потенціал машинобудівної галузі в Україні додатково знизився внаслідок військової агресії РФ на 30% [1, с. 231]. Така втрата була зумовлена як фізичним руйнуванням виробничих приміщень, основних засобів, знищенням або пошкодженням інфраструктури, так і втратою ланцюжків постачання, кваліфікованих працівників, формуванням невпевненості в перспективах майбутньої роботи тощо. При цьому варто згадати, що попри зазначені невтішні висновки дослідників, війна ще продовжується четвертий рік і надалі погіршує можливості розвивати машинобудівний бізнес в державі.

Варто нагадати, що розвиток машинобудування в Україні за останні 30 років не був стрімким і попри низку виділених науковцями етапів, можемо ствердно наголосити, що окрім війни протягом останніх років загрозливе становище машинобудівних підприємств було зумовлене:

1. неврахуванням інтересів українських виробників машинобудівної продукції з позиції їх міжнародної конкурентоспроможності передусім в угодах при вступі до СОТ і ЗВТ із ЄС, а також інших документах щодо лібералізації зовнішньої торгівлі, що дозволило зайти на вітчизняний ринок постачальникам закордонного устаткування, що переважає за показниками якості та ціни;
2. неефективною державною політикою щодо створення сприятливих, мотиваційних і стимулюючих умов для залучення капітальних інвестицій у виробництва машинобудування та оптимізації їх зв'язків із іншими секторами економіки, зокрема для задоволення внутрішнього попиту на відповідну продукцію [2, с. 74].

Попри очевидні негативні наслідки військових дій в Україні окремі машинобудівні підприємства зуміли вдала скористатися такої ситуацією. Завдяки галузевій спрямованості таке підприємство як АТ «Черкаський автобус» зуміло наростити виробництво та збільшити прибутки у 2,8 рази за підсумками 2023 року та продовжує в наступних роках збільшувати виробництво [3]. ПрАТ «Барський машинобудівний завод» із 2022 року постійно займається ремонтом військової техніки. ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» хоча зазнав численних обстрілів та скорочення виробництва у п'ять разів продовжує працювати в умовах війни. Попри пошкодження цехів та обладнання завод відновив частину виробництва і крім внутрішнього ринку переорієнтувався на закордонні ринки. Зазначене підприємство освоїло виробництво великокаліберних снарядів, компонентів артилерійських озброєнь (стволів) та новітніх вітчизняних комплексів артилерійського озброєння хоча до цього за останні 20 років підприємство не виконало жодного військового замовлення. Позитивні приклади також пов'язані із ПрАТ «Краматорський завод важкого верстатобудування», яке було релоковане до Закарпаття та має продовжити випуск турбін та обладнання для генерації енергії. Варто нагадати і про діяльність корпорації «Еталон», яка після релокації з Чернігівщини до Львова продовжує здійснювати науково-дослідну роботу, зокрема колектив заводу та філія НДІ автобусобудування «Еталон» у Львові продовжили розробку нових автобусів. Зокрема, вже виготовили дослідний зразок та провели сертифікаційні випробування міжміського автобуса на агрегатах індійської компанії з можливістю перевезення пасажирів в інвалідному візку. У цьому році планують також представити новий туристичний автобус та, спільно з молдавськими партнерами, новий електробус [4].

Нажаль таких позитивних прикладів є досить мало, сьогоднішній брак інвестицій і доступних кредитів не дає підприємствам змоги провести масштабну модернізацію, перейти на нові технології виробництва та менеджменту, налагодити випуск нової продукції. За таких умов українським виробникам украї важко переорієнтуватися на нові ринки збуту хоча певні інноваційно активні підприємства почали освоювати зовнішній ринок через:

1. пошук нових постачальників технологій, комплектуючих, матеріалів;
2. презентацію свого устаткування на нових ринках;
3. запрошення закордонних фахівців на заміну мобілізованих працівників;
4. збільшення процесів автоматизації через обмежені можливості залучення грубої чоловічої сили;
5. використання праці віддалених співробітників, що знаходяться за кордоном;
6. пошук нових логістичних маршрутів та способів перевезень.

Проте найбільш істотним вплив військових дій проявився у стані попиту – він набув різних однак в залежності від типу продукції, що виготовляється, зокрема попит здебільшого знизився всередині країни, а також спостерігаються прострочені платежі [5, с. 92].

Сукупність зазначених тенденцій економічного розвитку машинобудівних підприємств в Україні засвідчила різний потенціал їх розвитку. Безумовно негативний досвід військових дій дестабілізував роботи усіх машинобудівних підприємств, втім найбільш постраждали підприємства, що були зруйновані обстрілами, більша

частина підприємств, що розташовані на Східній Україні втратила перспективи розвитку з огляду на постійні обстріли, а ще частина знаходиться на окупованій території. Отже, машинобудівна галузь в Україні у 2025 році функціонує в досить складних умовах, втім наявність поодиноких інвесторів дозволяє розпочинати нових прогресивне виробництво, розбудовувати потужні заводи разом із закордонними партнерами, будувати суміжні із машинобудуванням виробництва. Відтак, за умови грамотної державної економічної політики як складні військові умови можуть стати поштовхом нового етапу модернізації машинобудівної галузі в економіці.

Список використаних джерел

1. Целікова А. С., Місько Є. М. Сучасний стан та проблеми розвитку машинобудівних підприємств України. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 2. С. 228 – 235.
2. Розвиток машинобудування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: монографія; ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”; наук. редактор д.е.н., проф. С. О. Іщук. Львів, 2022. 137 с.
3. “Черкаський автобус” збільшив чистий прибуток у 2,8 раза. URL: <https://open4business.com.ua/cherkaskyj-avtobus-zbilshyv-chystyj-prybutok-u-28-raza/>
4. Шевчук А. Проекти до 8 млрд грн: Український бізнес – головний інвестор економіки під час війни. URL: <https://gmcenter.ua/posts/proiekti-do-8-mlrd-grn-ukrainskij-biznes-golovnij-investor-ekonomiki-pid-chas-vijni/>
5. Вітюк А.В. Експортно-імпорتنний менеджмент машинобудівних підприємств в Україні. Економічний простір. 2024. №.193. С.87-93.